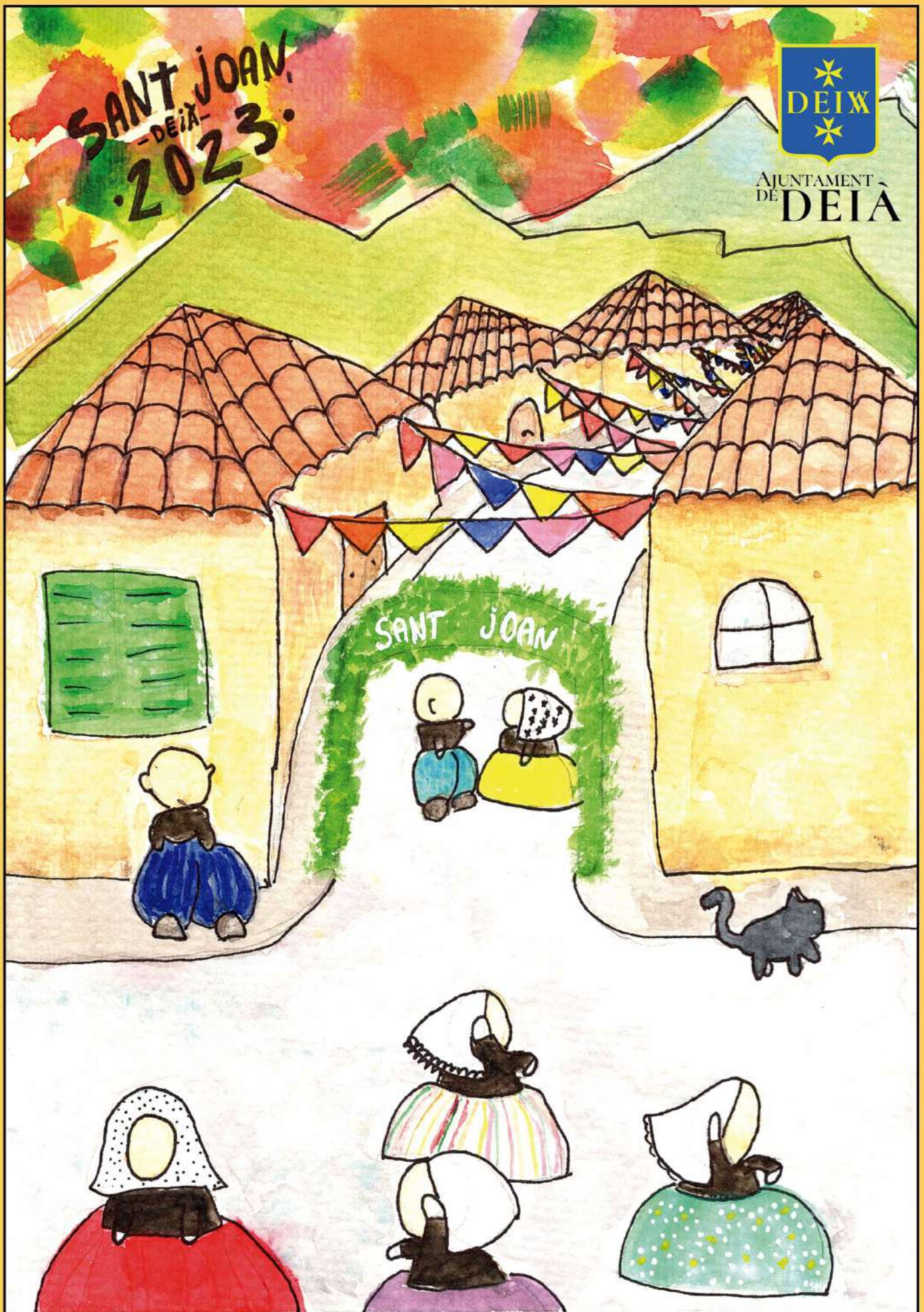

SANT JOAN,
-DEIX-
.2023.

AJUNTAMENT
DE DEIX

Benvolgudes deianenques, benvolguts deianencs,

Un any més, l'arribada de la calor fa evident que les nostres festes s'aproximen; l'aire, els carrers i els rostres s'omplen del desig de celebrar el fet de ser i la voluntat de seguir essent poble.

Escric aquestes línies abans de les eleccions municipals, en què una vegada més els deianencs i les deianenques elegirem lliurement el consistori que ens ha de representar els propers quatre anys. Un nou ajuntament que significarà una nova baula en la nostra història, com ho són les festes de sant Joan.

Les festes patronals ens vinculen a un passat profund, com la nostra història col·lectiva; de fet, el primer testimoni escrit que en tenim data de 1598, quinze anys després de la independència de Valldemossa, quan els jurats (els antics regidors) acordaren que el 24 de juny "es fassa bella festa en lo espiritual e après devant la Casa nova de la Universitat es fassa refresch e collació".

Però les festes també ens parlen, sobretot, de present i de futur. Són una oportunitat de conèixer-mos i reconèixer-mos col·lectivament, de celebrar que som una comunitat que existeix però que sobretot es reivindica i es projecta cap el futur. Som un grup de persones conscients que "ser" mai pot ser un fet únicament individual, que "ser" sempre s'ha de conjugar en plural, i que aquest "ser" social ha de conjugar l'orgull d'unes arrels pregones amb l'aportació de persones i cultures d'arreu del món. Som un poble on "ser" no ve definit per l'origen sinó pel destí, que no pot ser altre que la d'una comunitat viva, justa, solidària i sostenible.

Vull aprofitar per agrair les aportacions de la Comissió de festes i de tots els voluntaris que feis possibles aquestes festes.

Esper que gaudiu de tot el programa, perquè les festes populars només tenen sentit si són pensades, viscudes i fetes per la gent. Vos convidam de tot cor a participar-hi: són totes vostres.

Salut i molts d'anys a tothom en nom de tot el consistori! Visca Deià!

Lluís Enric Apesteguia Ripoll
Batle de Deià

FESTES DE SANT JOAN

Dijous 15 de juny

18.00 h

Enramada de carrers (enguany a prova de vent), repicada de campanes i penjada de banderes.

Divendres 16 de juny

21.30 h

Pregó de les festes a càrrec de **GABRIEL ÀNGEL BAUÇA RIPOLL** descendent i estudiós de la figura de **Felip Bauça**.

Seguidament presentació de l'Himne de Deia i concert a càrrec de

Mary Lambourne i Sergio Llopis

Lloc: Amfiteatre

Dissabte 17 de juny

9.00 h

X Cronoescalada cala de Deia

Lloc: sa cala

19.00 h

Horabauxa amb **Madafunkers, La Movida Band i DJ Miguel Vera**

Lloc: Amfiteatre

Diumenge 18 de juny

11.00 h

Concert **Escola Municipal de Música de Deia**.

Lloc: sa Tanca

18.00h

Torneig de Ping Pong (inscripcions a l'Ajuntament)

Lloc: Pistes municipals.

21.30h

Teatre **Historias de la historia** a càrrec de la companyia **8 lunas**.

Lloc: Amfiteatre.

Dimarts 20 de juny

19.00h

Partit de futbol

Fadrines, fadrins i els que viuen en pecat
contra casades, casats, separats...

Lloc: Pistes esportives.

Dimecres 21 de juny

20.00h

Sopar popular amb DJ Anamar, **Bingo** i projecció del Lip dub deianenc 2022
Concurs de coques dolces!!

Lloc: Amfiteatre

Dijous 22 de juny

18.00h

XVIII Campionat de Truc. Inscripcions al cafè sa Font Fresca.

Lloc: sa Font Fresca.

Divendres 23 de juny

18.00h

Nedada popular a sa Cala

21.00h

Nit d'Havaneres amb **Ben Trempats**. Pensau a dur sopar i beure de casa.

Lloc: sa cala.

Dissabte 24 de juny

11.00 h

Visita guiada a les cases de **son Marroig** amb Gaspar Valero.
Inscripcions a l'Ajuntament.

18.00 h

Arribada de la Banda de música.

18.30 h

Concentració a davant l'Ajuntament vestits de pageses i pagesos

19.00h

Ofici Solemne en honor del nostre patró **Sant Joan Baptista**

20.00 h

Resfrescada davant l'Ajuntament

Diumenge 25 de juny

18.00 h

Festa per a la gent gran amb berenar i concert del grup **Cíl·lia**
Lloc: can Vallès

20.30 h

Concert de Suasi
Lloc: mirador de can Corraca

Dilluns 26 de juny

19.00 h

Teatre familiar amb **La Bibliomòbil**
Lloc: Amfiteatre

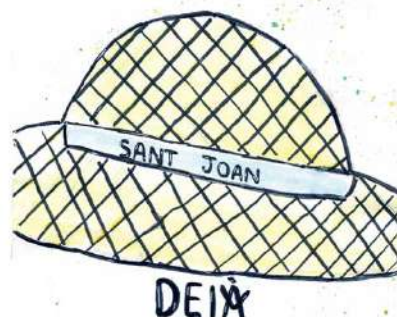
Dimarts 27 de juny

17.30 h

Taller d'estampació botànica per a famílies a càrrec de Nívola Uyà.

Inscripcions a l'Ajuntament

Lloc: can Vallès.

Dimecres 28 de juny

20.00 h

Sopar de quintades i concert de **Ladyjune**

Inscripcions a l'Ajuntament

Lloc: Amfiteatre

Dijous 29 de juny

22.00 h

Cinema familiar a la fresca

Lloc: Amfiteatre

Divendres 30 de juny

17.30 h

Festa infantil amb Ludoteca de jardí, Ecotiovivo i castells inflables.

Lloc: pistes esportives

Dissabte 1 de juliol

XXXVII CONCURS DE PESCA

07.00h Concentració dels participants, control d'aparells i vaixells.

07.30h Sortida de les embarcacions

10.00h Arribada de les embarcacions a sa cala

Durant la jornada de pesca hi haurà jutges que controlaran el bon funcionament del concurs.
(Veure bases)

Lloc: sa Cala. Inscripció prèvia a l'Ajuntament.

11.00 h

Concurs de **Pal ensabonat** al mollet de sa cala

Diumenge 2 de juliol

09.00 h

Final del **Torneig de Tennis** de Sant Joan

Lloc: pistes esportives

19.00 h

Ballada popular a càrrec de l'escola de ball de bot Calabruix

Lloc: Amfiteatre

Divendres 7 de juliol

22.00 h

Concert **Deià Cultural 2023** Expresando flamenco.

Lloc: Amfiteatre

Dissabte 8 de juliol

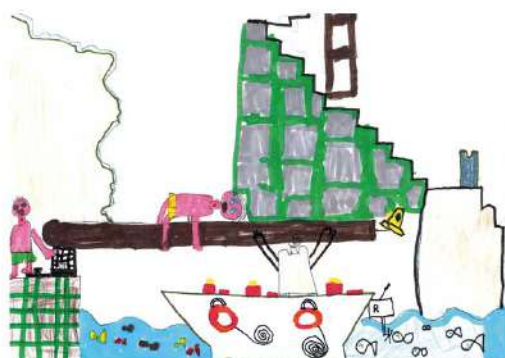
21.30 h

Nit de Teatre amb **Els darrers gegants**

a càrrec des Seregall petit i seguidament

El funeral d'en Singelpeu a càrrec des Seregall

Lloc: Amfiteatre

Bases Concurs de Pesca 2022

Inscripcions al 663 54 55 56 o a l'Ajuntament

- ♦El nombre màxim de participants serà de 20 embarcacions i s'haurà de realitzar inscripció prèvia amb el nom dels participants i de la barca.
- ♦El màxim de participants per barca serà de 2 adults, o 1 adult i 2 menors (14 anys).
- ♦A cada barca només es permet tenir 2 canyes o 2 volantins.
- ♦A cada barca hi haurà d'haver almanco una persona amb residència a Deià o que hi estigui empadronada.
- ♦Al'hora de la sortida, tots els participants entraran a dins la Cala, entre Sa Punta i es Còdols, per confirmar l'inscripció.
- ♦Es permetrà la pesca entre sa punta des Gall i Sa Foradada i com a màxim d'altura, fins a veure tota s'Illeta (Port de Sóller).

SABIES QUE

a l'Ajuntament tenim un Pla d'actuacions sobre drogodependències i conductes addictives?

L'objectiu principal, és la protecció a la ciutadania i, més en concret, als menors i joves del nostre municipi, a més d'oferir unes festes de qualitat, lliures d'agressions i consums no desitjats, però sols no ho podem fer, et necessitam:

- Respecta les normes de convivència. Que la teva conducta serveixi d'exemple per als altres.
- Supervisa si tens menors al teu càrrec. Recorda que està prohibida la venda i el consum d'alcohol a menors d'edat.
- Demana ajuda si la necessites. Recorr als cossos i forces de seguretat si et sents en perill. A més, durant les festes, trobaràs diferents "punts segurs".
- Estima i gaudeix de la festa.

GRÀCIES, JUNTS PODEM FER DE DEIÀ, UN POBLE MILLOR.

PREGÓ DE FESTES 2022

Magdalena Ripoll Vives

Fa poc més d'un mes me varen demanar de fer es pregó d'enguay, i lo primer que vaig pensar va ser "però si jo de fer pregons no en sé ni poc ni gens!"

Enteneu-me, no és que no estigui agraïda: per una persona que ha nascut i viscut tota sa seva vida a Deià, és un grandíssim honor... així

que moltes gràcies a s'Ajuntament per haver confiat en jo, però vaja un mort que m'han carregat!

Sa primera cosa que vaig pensar quan m'ho varen dir va ser "què puc dir que no haguin dit altres pregoners abans que jo? Perquè n'hi ha hagut que han parlat des nostre passat, tant des d'un punt de vista d'estudi històric com de ses experiències personals, i també n'hi ha hagut que s'han centrat en ses grans figures amb que se sol identificar Deià. I tots ho han fet beníssim, així que jo hi podria afegir ben poc.

Però pensant un poc, sabeu qui és que no ha protagonitzat mai un pregó, ni ha estat objecte d'estudi o motiu de lloança?

Idò ses que quasi mai hem sortit enlloc: **ses dones**.

Sí, ses grans obviades de tota la vida. Ja ho diu s'escriptora anglesa Virginia Woolf: *Quantes dones oblidades perquè ni tan sols elles mateixes varen poder, poden o podran dir "aquesta boca és meva", "aquest cos és meu", "això és el que pens"*.

Ara hem avançat bastant, no del tot, però bastant... però quan jo era petita a escola ses úniques dones que sortien an es llibres que estudiàvem eren reines o santes.

El món de ses dones, el retratà en Joan Mas a s'obra *Ca nostra*. No sé si vos en recordau de s'argument; per jo és sa més bona d'en Joan: dues germanes, d'una edat avançada, se resisteixen a vendre ca seva mentre tots ets homos les intenten convèncer o enganyar, des des nebot an es capellà, passant pes veïnats o es jutge. Idò hi ha una escena en que na Miquela va llegint en veu alta el Codi Civil que ha robat an es misser:

Las mujeres no pueden ser albaceas ni aceptar herencia sin licencia de su marido. Los locos, los conenados, las personas de mala conducta y las mujeres no podrán ser tutores.

Los ciegos, los sordomudos, los dementes y las mujeres no podrán ser testigos. La mujer debe obedecer al marido y seguirle donde fije su residencia.

A tot això no puc donar altra resposta que sa que li surt a na Miquela de ses entranyes: *Tres funyets! An es qui va escriure això el degué parir una cabra!*

Sí, aquesta era sa realitat legal de ses dones a s'Espanya de sa meva infància i joventut: es franquisme, es masclisme, sa tradició i sa religió eren una llosa que tardaríem moltes dècades a aixecar. Hi ha una cosa que sempre dic: vaig néixer massa prest, quan tot era pecat. No sabeu ses al·lotes d'avui sa sort que teniu. Podeu entrar, sortir, anar, venir, viatjar soles o acompanyades, gràcies a sa feina de dones que han lluitat per aconseguir-ho.

Per això m'agradaria dedicar aquest pregó a ses dones que vaig conèixer en aquell temps, entre ets anys 50 i 60, i que de mica en mica varen anar trencant motlos; perquè sense elles no podem entendre com era aquell món, i sense elles Deià no seria es poble que coneixem. Crec que totes elles se mereixen ser rescatades de s'oblit.

Ah, una advertència: només xerraré de gent que ja no hi és, que es vius som molt susceptibles i no vull fer es tort a ningú.

Me permetreu que comenci per sa dona que més m'ha marcat: ma mare, na Francisca de son Bauçà. Sa mare va morir essent ella una nina, i era s'hereva d'una possessió quan encara donava una certa rendibilitat; això va fer que tengués una infància acomodada, amb viatges als banys termals de Caldes de Montbui quan quasi ningú sortia de Mallorca. Era discreta i amable, però sabia fer-se valer: de jove se va haver de rebel·lar per casar-se amb qui ella volia, perquè es meu padrí no volia mon pare, que era de casa pobra. Va quedar vídua jove havent tengut tres filles i un fill, i encara que fos d'una altra època, sempre va respectar ets altres; era molt creient, però per ella Déu no era un motiu de por sinó d'amor. Mai va jutjar-nos, encara que tenguéssim una mentalitat més moderna, i amb una infinita generositat i paciència sempre mos va donar suport si allò que fèiem mos podia dur a sa felicitat. Ens deia moltes vegades: *procurau no acabar mai sa paciència perquè en acabar-la l'haureu de tornar començar.*

Na Catalina, sa meva germana gran, mos va cuidar quan érem petites i ma mare va estar greument malalta. Era una dona abnegada a l'hora de servir els altres, des de petita. Quan se va casar va partir a viure a Palma, com tants d'altres deianencs d'aquella època. Hi va fer de botiguera, i sa seva filla, sa meva fillola Antònia, va ser sa primera dona descendent de deianencs a treure-se una carrera universitària.

A ca nostra cada dia hi venia Madò Maria Catòlica, que feia de criada a ses cases. Tenia una placa an es genoll i no el podia doblegar, i quan parlava sempre ho feia de forma molt exagerada, cridant i aixecant-se sa falda. Quina calorada! Quina fretada!

A entrada d'hivern arribaven ses *gallufes*, al·lotes des Pla que venien a muntanya durant setmanes o mesos a collir oliva. N'hi havia a totes ses possessions: ca l'Abat, son Rullàn, son Bauçà, sa Pedrissa etc, i a Deià sobretot en venien de Montuïri, Petra i Maria de la Salut. No eren pobres, però a ca seva no tenien oli; per això, molt més que en doblers cobraven en espícies. Eren un element

vertebrador de s'economia illenca, i també possibilitaven sa relació entre comarques que d'altra manera quasi no se coneixien... i revolucionaven es joves des poble, que es vespres solien anar a fe'ls-hi festa. Qualcunes d'elles se varen casar a Deià i ja hi varen viure per sempre: na Catalina Ferriol a can Deià, n'Antònia Mas den Joan March i na Margalida Estrany sa dona den Tomeu Carindo.

A son Bauçà en aquella època erem molts (com a la resta de Deià...això de tantes cases buides és una epidèmia tan dolenta com recent).

Per una banda hi havia na Batle, sa primera estrangera que vaig conèixer. Record que amb ella vaig aprendre que ses festes nadalenques no eren igual per tot: feia regals (a noltros mos solia donar una mena de serp de massapà que venia enrotllada en una capseta) es dia de Nadal. Ara això és normal, però quan érem petites a Deià just venien els Reis, es Pare Noel encara no mos havia trobat an es mapa.

A ca ses Fideveres hi vivien na Maria i n'Àngela, que varen ser com ses nostres autèntiques i estimades padrines, perquè ses de sang ja eren mortes. Es nostres problemes eren es seus problemes, i per jo representen sa bona senzillesa, aquella que se basa i preocupa de ses coses vertaderament imprescindibles: si s'aigua de sa cisterna baixava més baules de ses que tocava o es safareig se buidava massa aviat, perquè sabien que d'això en depenia sa vida. Na Maria, que era sa mare de na Joanaina de can Bernat, que molts encara vàreu conèixer fent feina a sa botiga, tenia un caràcter més dolç; n'Àngela era fadrina i emprenyosa, segurament perquè es va haver de dedicar a cuidar sa mare, impedida durant 25 anys, i perquè sentia que sense home ni fills havia de valdre-se per ella mateixa. Es dedicaven durant hores, com tantes altres dones de Deià, a fer guants. Ses guanteres! Un altre capítol imprescindible en sa història de ses dones de Deià.

Els senyors de can Rovira varen conèixer na Catalina, sa mestressa Bailona, i veient que era molt espavilada i eixerida i un poc per compassió li oferiren endur-se-la a Palma, on tenien una fàbrica de fer guants de pell, perquè aprengué a cosir-ne. En principi ho va rebutjar, dient que no podia deixar sa mare, ja que sa seva obligació era cuidar-la i per tant no ho podia fer. Es germans de ca na Trona des Racó, na Maria i en Jordi, l'animaren perquè partís i s'oferiren

a cuidar-la-hi.

La vàren poder convèncer i va anar a Palma, on li donaren casa i ensenyança. Com que era molt viva, al poc temps tornà cap a Deià feta una verdadera experta. Va ensenyar a totes ses al·lotes que en volgueren aprendre, però ses que li havien cuidat sa mare mentre ella no hi era (per agraïment) varen ser ses primeres en tenir feina.

Així va començar una indústria que duraria molts anys, que va permetre es començament de sa dona deianenca que, sense sortir de ca seva, guanyava un petit sou i gràcies a això moltes d'elles tengueren pensió de jubilació. A més de ses Fideveres, record que s'hi dedicaven ses Malriques, sa madona de son Beltràn, sa meva sogra, na Maria i na Magdalena "Rossa" i tantes més. Quan sa mestressa Bailona se va jubilar, la va substituir na Joana Sabatera.

A son Bauçà i son Moranta tenien amos. Sa madona de son Moranta, na Maria Bina sempre estava feliç tot i que havia de cuidar una germana paralítica (i pensau que en aquella època no hi havia ni bolquers ni plàstic, ni res que ho fes més lleuger). Madò Maria (Marqueta de son Bauçà) tenia un mal geni horrorós, segurament perquè un fill seu va partir a Amèrica a fer fortuna i no va tornar pus mai més.

S'emigració va ser un fet que va marcar Deià, sobretot sa primera meitat des segle XX: a més de Ciutat, Barcelona, França, Cuba, i l'Argentina varen ser es destins preferits des deianencs i ses deianenques. Nosaltres, com quasi tothom des poble, tenim família a tots aquests llocs, però

permeteu-me destacar dues històries que mostren es paper de sa dona en aquell temps: Na Francisca, una tia de ma mare, se va enamorar des paraller de son Bauçà. En aquella època, com ja vos he contat, es classisme encara era més fort que ara, i no se veia amb bons ulls que sa filla d'una possessió se casàs amb qualcú pobre. Ella no va deixar-se comandar, així que s'hi va casar. La desheretaren i varen haver de partir a Barcelona. No va tornar pus mai més a

Deià, però sí que hi va enviar sa filla després de sa guerra.

Unes altres ties de ma mare, aquestes des costat de sa mare, na Margalida i na Francisca de son Canals, se varen casar amb dos mallorquins emigrats sense ni tan sols conèixer-los; això era molt comú, fins an es punt que n'hi havia que se casaven per poders sense haver-se vist mai i havien de partir amb un desconegut a un país d'on no en sabien ni sa llengua. Sa tia Margalida va fer fortuna a França, i en tornar va comprar es Molí i son Moranta a sa tia Francisca, que havia tengut febres tifoides de petita i va viure tota la vida amb un caràcter infantil, no li va anar tan bé ni per Alemanya ni per França. Com elles record moltes altres deianenques que varen tornar després d'haver fet més o manco fortuna a s'estranger: na Magdalena Burota, madame Rullàn (que va fer l'afrancesada Villa Rullàn) o la sempre mudada i enjoiada madame Coll, que va fer i dur can Quet durant molts d'anys.

Per cert, ara que he parlat des Molí: quan es senyors no hi eren, de sa casa i s'hort se'n cuidava Madò Francisca, nascuda a Galilea i famosa perquè era molt bona glosadora. Hi estava 24 hores cada dia els 365 dies de l'any.

En s'estiu compareixien ets estiuejants, gent de Palma o de sa Península que venia a passar totes ses vacances an es poble. A son Bauçà hi venien es de sa casa Blanca i ses Consuelos, que sempre han estat com germanes nostres, però també record ses Anites, es de can Bi, es Vidal, es des Gurugú, es Navarro, en Bonet, ets Ortiga, els Ribes de can Vallès... Eren gent que duia noves modes i modals, i que sempre miràrem amb un punt d'enveja i admiració.

Cada dia anàvem a escola. A ca nostra mos duien a ca sa mestra, perquè llavors ses nines mos dividíem entre ca ses monges i s'escola pública. De petita vaig tenir donya Matilde i na Catalina de Valldemossa, però quasi bé no m'enrecord. Qui de veres me va marcar, amb una petjada que durarà mentre visqui, va ser na

Francisca Sunyer, sa mestra, que mos va obrir ets ulls, amb una mirada oberta al món, amb un plantejament davant sa vida diferent an es que havíem tengut fins llavors. No sé si heu llegit es seu llibre Viure a Cabrera, sinó feis-ho; jo el tenc sempre damunt es meu comodí, i quan tenc un dia que ses coses no van del tot bé, el que coneixem per un dia tort, sempre me calma i me torna a sa realitat llegir-ne un bocinet. Aquesta mescla de poemes amb sa narració, m'encanta.

També anàvem a missa, només hagués faltat! De capellans no en record cap digne de menció ni d'una especial vida virtuosa, però sí que admirava sor Catalina: una monja verdadera, sa única que he conegut que ha entès i assumit el missatge de Jesús, amb una inquebrantable voluntat de servir el proïsme.

Però qui de veres se'n cuidava de sa "bona" educació religiosa de ses al·lotes eren na Maria des Recó, n'Antònia de can Pep Mosso i sobretot n'Antònia Trona. Mos feien fer "dissabte" a l'esglèsia, mos renyaven si hi dúiem màniga curta o rèiem durant el rosari; com més prohibit estava, ja vos ho podeu imaginar, més burreria dúiem. N'Antònia m'estimava molt, i record un dia que a s'Ermita de Valldemossa hi havia d'haver una trobada infantil de s'Acció Catòlica; sa que havia de dir es poema de benvinguda se va posar malalta es dia abans, i ella va dir "enviaiu-me na Magdalena, que és sa única que se l'apendrà". Vos he de dir que m'encantava anar-hi. No va aturar en tot lo dia fins que me'l vaig sebre. Han passat quasi 70 anys i encara el vos puc recitar:

*Aspirantes amadas,
niñas queridas,
os digo yo en el alma
sed bienvenidas!*

*Pájaros que en la enramada trináis
con suave dulzura
abandonad la espesura
y aquí el vuelo encaminad
que hace fiesta el aspirante
y cantando en un instante
a las niñas saludad
mientras yo pido al Señor
por todas las reunidas
una bendición de amor.
Repito: sed bienvenidas.*

Deià era un poble d'anada i venguda. Hem parlat de ses emigrants, però també venia gent de fora.

Per una banda, hi va haver dones arribades de Múrcia. Jo record n'Encarnación Ayala, que va venir amb so seu home d'Archena i la senyora María, de Morata, que varen trobar es seu lloc an es nostre poble; hi varen arrelar i morir, i hi varen deixar fills i néts (i ara ja renéts i re-renéts!). Per s'altra, ses que venien de s'estranger. Aquestes normalment eren molt més alliberades que noltros, i malgrat convisquéssim no tenien es pes de sa tradició, sa religió i es costums. Amb elles coneguèrem que sa diferència no era dolenta, i a més de projectar una imatge de Deià bohemí cap a defora, mos modificaren es caràcter com a poble: aquí no jutjam ni mos ficam amb so veïnat mentre no mos molesti, i tampoc mos escandalitzam perquè qualcú tengui una forma de viure, vestir o sentir diferent a noltros.

De sa meva infància i joventut record na Cavalleta, sa Italiana, n'Stephani Shepard, na Nina, na Beryl i na Lucía Graves, s'Holandesa de s'Eriçó, na Sheridan, na Frapier, na Chapuis, na Bradbury, na Colette, de can Delfí, na Patufeta, na Nicole Weber, na Pumita, y moltes més... Però si n'he de destacar dues d'aquella època, per sa relació que jo hi vaig tenir, serien na Vida Gabriela, que molts vàreu poder conèixer, que era més rara que un cactus però que tenia una visió del món tan original que feia enveja. Moltes de ses coses que ella pronosticava han acabat passant, i essent americana me va ensenyar a estimar sa nostra llengua, cultura i

tradicions més que molts des nascuts a s'illa.

S'altra seria na Jackie Waldren, que deixaré per una mica més endavant.

Tornant a ses nascudes a Deià, an es poble eren moltes ses dones que feien feina, més enllà de ca seva; encara no se mos permetien tots ets oficis, però mica a mica elles varen anar obrint camins.

A més de ses guanteres que ja he esmentat, record na Francisca Vives, de malnom Calcera, que feia calces a nes Porxo amb una màquina que encara es conserva, comprada a Palma a canvi d'ensenyar-n'hi. Ara que xerr de manufactures, a Deià teníem sa nostra pròpia Penèlope: madò Pereta, sa madona vella de can Salas, se passava sa vida fent randa; en feia tanta que es fil s'acabava tot d'una, tan aviat que a vegades desfeia lo fet per tenir-ne mé per fer.

Sa plaça de carter evidentment estava reservada exclusivament a homos, però jo record com també s'hi dedicaven na Maria Molinera primer i n'Esperança Fiol després. Entre ses dones era una institució na Maria Gil de sa Marineta, sa comare, que va ajudar a parir i a néixer a moltes generacions de deianencs. Ai, es sexe, sa reproducció i sa salut de ses dones... era tot un tabú!! No sé com se'n morien més. Sort d'ella, i de gent com na Francisca Maciana, que sabia molt d'herbes medicinals per guarir mals!

De comerciantes n'hi havia un parell! Pensau que en aquell temps sa gent no sortia quasi de Deià, i s'hi venia gairebé tot allò que una persona havia de menester en es seu dia a dia.

An es Clot sa madona de can Gelat duia botiga i forn. Noltros la teníem a prop, i per pesseta record que compràvem 5 galletes d'Inca d'aquelles inflades i una pastilla de xocolata un pic per setmana, i fèiem una festassa!

Na Francisca Vives, sa madona de can Bernat, tenia botiga i bar. A més de menjar venien de tot: espartenyas, roba, coses de merceria, coets... Uns explotaren i varen cremar es braços i ses cames de na Catalina sa seva filla.

Na Magdalena Ferrera, sa memé per tots ets infants des redol, tenia sa carnisseria an es Porxo; després en va tenir una na Magdalena Deyà, sa madona des Forn, a ca seva a sa Carretera, on primer havien duit es telèfons.

A can Pere Mosso també n'hi havia una altre. Madò Maria "parroquiana" rentava i planxava roba per sa gent. Sa tia Aina sa ona d'en Gelat venia llet que duien de Palma amb sa "camiona", però ses que resultarien més exòtiques an ets ulls de

qualque jove actual serien ses dones des pescadors: venien lo que es seus homos i fills pescaven. Pujaven a peu des de sa Cala an es Porxo, i després se passejaven per tot es poble, casa per casa, estiu i hivern, carregades amb un covople i ses balances. Si en sabés pintaria madò Carles, madò Burota i madò Vellea. De perruqueries també en teníem! Sa primera va ser na Paquita i na Paulina, ses filles des telegrafista, i més tard hi feia n'Antònia Salas Bina.

Per fer-mos es vestits, camisons, uniformes etc. noltros anàvem a madò Floquera (sa madona de cas Forner), però si volies coses més modernes havies de visitar na Maria de sa Casa d'Amunt. A na Maria es nòvio la va deixar plantada just abans de casar-se, però això no la va aturar i va sebre defensar i prosperar tota sola durant tota sa vida. No només va fer de modista: se pot dir que va ser sa primera immobiliària que hi va haver a Deià, i en aquell temps ja va fer fortuna amb sa compra i venda de cases.

I és que això d'una dona sense un homo causava una certa estranyesa. Tanmateix, an es poble sabíem que no teníem problemes, més enllà que sa llei no mos anàs a favor, per tirar endavant. De fadrines i vídues ben dessinvoltes en tenim molts d'exemples, però si n'hagués de destacar dues deixau-me que triï n'Angelí i na Catrí. Xerrant de vídues, hi havia una pràctica que per sort se va perdre: en casar-se vidus, es jovenots des poble els tocaven els corns davall ca seva tota sa nit de nocés. Jo record que li feren a na Magdalena Fustera.

Ets inicis des turisme també duen es nom de dones ben marcats: sa madona de sa Fonda, junt amb ses seves filles, duia sa Pensió Coll; madò Esperança de can Oliver i madò Pissa s'encarregaven de sa Pensió Miramar. Es bar per excel·lència, Can Pep Mosso, que també era botiga, primer el regentava sa dona d'en Rasca, na Maria, i després madò Antònia. Precisament es turisme va significar sa incorporació de sa dona al món laboral.

I dins sa llista de dones celebres d'aquell temps no hi poden faltar na Maria i na Magdalena Rosses, o des Restaurant. A més de ser totes dues ses ànimes des restaurant can Jaume, na Magdalena, que va ser sa primera deianenca a conduir, també duia sa comptabilitat i s'administració de sa constructora des germà. Quan jo me vaig casar i vaig deixar son Bauçà per venir a viure an es Porxo, ca seva va ser com una continuació de ca nostra: sempre estava oberta, sempre una

taula parada per a tothom... i quina taula! Feien berenars com d'hotel, amb cafè, torrades, fruita...

Ara que he esmentat es Porxo, no me puc oblidar de madò Maria de can Blau i de na Pilar Salas; ca seva també sempre estava obert i era es centre de trobada de dones tots es capvespres d'estiu; una mica lo mateix que passava a ca madò Punta an es Clot.

I si he començat per ma mare, no puc acabar sense esmentar sa meva sogra, na Margalida Gamundí, Burota, una dona que hauria estat capaç d'organitzar un exèrcit si li haguessin encomanat. A més de s'homo i es fills, es va encarregar des germans, i fins pràcticament es darrer des seus dies an es 94 anys va fer feina amb una força que ja voldrien molts de joves. Sempre deia "sa millor medicina és no aturar-se mai", i en va donar tant de testimoni que es fill n'ha pres exemple!

Segur qu me deix gent. Me vénen a sa memòria madò Antònia Punta, ses Pabones, sa tia Plora, sa viudeta Punta, sa tia de cas Coix, madò Caleveta, sa madona de can Renou, na Bel Cosidora, n'Antònia de can Pep Mosso, ses Cobradores, na Margalida Xata, na Santos, sa tia Fustera, madò Antònia sa Turbinera, na Maria Gelada de can Joaní, madò Francisca de cas Saig, sa madona de can Xesc, sa Mudeta... i tantes més que si les haguéssim de comptar no acabaríem avui.

Na Maria de la Pau Janer va escriure un llibre que se deia Les dones que hi ha en mi. Totes aquestes dones que he esmentat són en mi, m'han fet així com som, i han fet Deià així com és, es poble que som.

Noltros també feim es poble d'avui i farem es Deià de demà, serem ses dones que hi haurà en ses dones des futur. Per això si com a pregonera me toca donar un consell de futur, és cap a ses dones: sigueu lliures i valentes, i lluitau per aconseguir allò que vulgueu sense que ningú vos digui fins on podeu arribar. A vosaltres, nétes, nores, nebodes, germanes, amigues, veïnades vos dedic es pregó, i a tots ets homes que mos ajudau a fer d'aquest món un món millor.

Molts d'anys, molta salut, molt bones festes de sant Joan i visca Deià!!

(2na part)

Si vos en recordau, he dit que xerraria de na Jackie Waldren més endavant. Certament amb ella vaig conèixer un món molt més gros i divers que el que mos deixava veure es règim. A na Jackie també li devem sebre que Deià, pronunciat Dia, és un poble amb nom de dona... Deia, te recordam sempre!

Em permetreu que tengui un esment especial per na Tana. Ella i en Joan Mas me varen donar un des majors regals que he tengut en aquesta vida: es teatre i es grup es Seregall.

Quan anava al principal quedava admirada de la sumptuositat de cadires vermelles, palcos, cortines, camerinos. Per jo era més que un somni, em sentia la més afortunada del món, estava fascinada. No me'n record com començarem amb na Tana, crec que na Magdalena de can Comelles li va demanar si ens volia ajudar. I com que ella estudiava art dramàtic i li encantava s'escenografia va dir que sí. Amb ella descobrirem que fer teatre no és muntar un cadafal i tancar-lo de cortines. Férem coses xulíssimes i disfrutarem moltíssim.

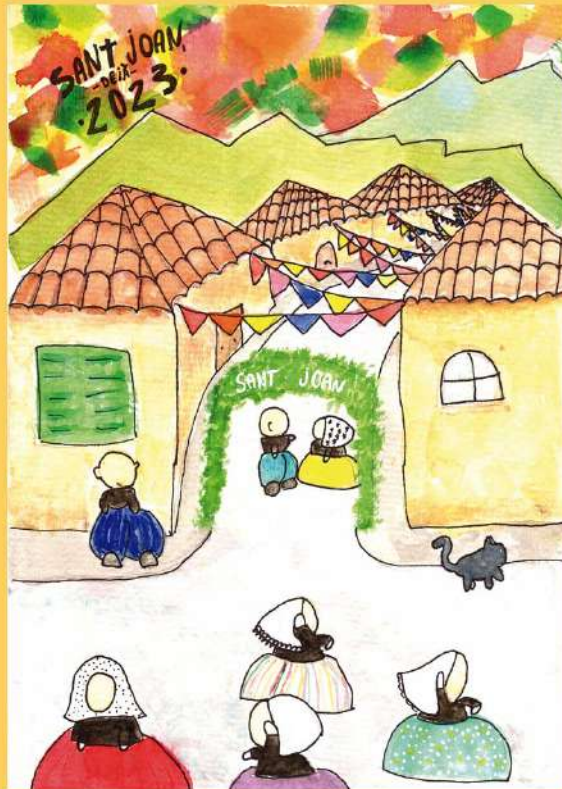
Gràcies Tana, tenim un espai preciós per actuar.

Gràcies a totes les nines i nins que han participat al concurs de portades!

Ha estat molt difícil triar perquè tenim un poble ple de futurs artistes. Durant ses festes tots podreu admirar ses seves obres a sa porxadeta de davant s'Ajuntament.

Dibuix de la portada: Emma Heine

 @AjuntamentdeDeia

 ajuntamentdedeia

Disseny: Cris López

www.ajdeia.net

ajuntament@ajdeia.net

Impressió: Impremta Calatayud